

Doporučené postupy – Diabetes a CVS onemocnění

Klinický souhrn

Adoptovaný/adoptovaný doporučený postup

Cosentino F, Grant PJ, Aboyans V, et al. 2019 ESC Guidelines on diabetes, pre-diabetes, and cardiovascular diseases developed in collaboration with the EASD. The Task Force for diabetes, pre-diabetes, and cardiovascular diseases of the European Society of Cardiology (ESC) and the European Association for the Study of Diabetes (EASD).

Autoři: prof. MUDr. Martin Prázný, CSc., Ph.D., FRCP (garant); prof. MUDr. Aleš Linhart, (pracovní tým) DrSc. prof. MUDr. Jan Škrha, CSc., MBA; MUDr. Jan Šoupal, Ph.D.; prof. MUDr. Miloš Táborský, CSc., FESC., FACC, MBA; prof. MUDr. Radek Pudil, Ph.D.
(metodický tým) PhDr. Miloslav Klugar, Ph.D.; PhDr. Petra Búřilová, BBA; MUDr. Jiří Búřil, Ph.D.
Verze: 3.0
Datum: 13. 12. 2022

Úvod

UPOZORNĚNÍ:

TENTO MATERIÁL JE KLINICKÝM SOUHRNEM KLINICKÉHO DOPORUČENÉHO POSTUPU, KTERÝ MÁ SLOUŽIT ZDRAVOTNÍKŮM JAKO PODKLAD PRO RYCHLÉ KLINICKÉ ROZHODOVÁNÍ. VŠECHNA DOPORUČENÍ JSOU VYTVOŘENA NA ZÁKLADĚ NEJLEPŠÍCH DOSTUPNÝCH VĚDECKÝCH DŮKAZŮ V DANÉM ČASE PODLE [NÁRODNÍ METODIKY TVORBY KDP](#). Kompletní klinický doporučený postup pro Diabetes a CVS onemocnění je dostupný [zde](#).

Tento KDP se zabývá následujícími oblastmi:

- Diagnostika diabetu a prediabetu
- Stanovení kardiovaskulárního rizika u pacientů s diabetem a prediabetem
- Prevence kardiovaskulárních onemocnění u pacientů s diabetem a prediabetem
- Léčba ischemické choroby srdeční
- Srdeční selhání a diabetes
- Arytmie: fibrilace síní, komorové arytmie a náhlá srdeční smrt
- Onemocnění aorty a periferních tepen
- Chronické onemocnění ledvin u diabetu
- Péče zaměřená na pacienta

Metodologie tvorby zdrojového KDP

Doporučené postupy sumarizují a vyhodnocují dostupné důkazy s cílem pomáhat zdravotníkům v nabízení nejlepších léčebných strategií pro konkrétního pacienta s daným onemocněním. Doporučené postupy by měly zlepšovat rozhodování zdravotnických pracovníků v jejich každodenní praxi. Nicméně finální rozhodnutí u konkrétního pacienta musí být učiněno zodpovědným zdravotnickým pracovníkem ve spolupráci s pacientem a poskytovatelem péče, jak je zavedeno.

Klasifikace úrovně vědeckých důkazů dle ECS

Úroveň A – Data pocházejí z více randomizovaných kontrolovaných studií nebo systematických review s meta-analýzami.

Úroveň B – Data pocházejí z jedné randomizované kontrolované studie nebo z velkých nerandomizovaných klinických studií.

Úroveň C – Shoda názorů odborníků a/nebo malé studie, retrospektivní studie, registry.

Tabulka 1. Síla doporučení a formulace

Třídy doporučení	Definice	Doporučená formulace
Třída I	Důkazy a/nebo všeobecný souhlas, že daná léčba je prospěšná, přínosná, účinná.	Je doporučeno/je indikováno.
Třída II	Rozporuplné důkazy a/nebo rozcházející se názory o přínosu/účinnosti léčby nebo procedury.	
Třída IIa	Váha důkazů/názorů ve prospěch přínosu/účinnosti.	Mělo by být zváženo.
Třída IIb	Přínos/účinnost méně doložen/a důkazy/názory.	Může být zváženo.
Třída III	Důkazy nebo obecná shoda, že daná léčba nebo procedura není přínosná/účinná a v některých případech může být i škodlivá.	Není doporučeno.

Česká národní metodika tvorby KDP je založena na celosvětově uznávaném přístupu GRADEworking group. Při srovnání a zjednodušení obou metodik bychom mohli s jistou rezervou a přijatelnou mírou rizika zkraslení transformovat klasifikační systém ESC a sílu doporučení dle ESC na GRADE úroveň vědeckého důkazu (viz Tabulka 2) a doporučení (viz Tabulka 3).

Tabulka 2. Transformace stupně důkazu dle ESC na GRADE

ESC	GRADE		
Úroveň důkazu	Úroveň důkazu	Kvalita důkazů	Vysvětlení
A	⊕⊕⊕⊕	Vysoká kvalita/high	Další výzkum velmi nepravděpodobně změní spolehlivost odhadu účinnosti.
B	⊕⊕⊕⊖	Střední kvalita/moderate	Další výzkum pravděpodobně může mít vliv na spolehlivost odhadu účinnosti a může změnit odhad.
-----	⊕⊕⊖⊖	Nízká kvalita/low	Další výzkum velmi pravděpodobně bude mít důležitý vliv na spolehlivost odhadu a pravděpodobně změní odhad.
C	⊕⊖⊖⊖	Velmi nízká kvalita/very low	Jakýkoliv odhad účinnosti je velmi nespolehlivý .

Tabulka 3. Transformace modifikované verze GRADE do aktuální verze GRADE

ESC		GRADE	
Třída doporučení	Vysvětlení	Síla doporučení	Symbol
I	Je doporučeno/je indikováno	Silné doporučení PRO	↑↑
II		Bez doporučení	?
IIa	Mělo by být zváženo	Slabé/podmíněné doporučení PRO	↑?
IIb	Může být zváženo		
-----	-----	Slabé/podmíněné PROTI	↓?
III	Není doporučeno	Silné doporučení PROTI	↓↓

Autorský tým se rozhodl o PŘIJETÍ doporučení připravené Českou kardiologickou společností v nezměněné podobě.

Detailnější vysvětlení klasifikace vědeckých důkazů je uvedeno v [plné verzi KDP](#).

Guideline (klinické) otázky/oblasti

Klinická otázka 1:

P: Problém/Populace/Pacient: Pacienti s DM 2. typu

I: Intervence: Inhibitory SGLT-2 (glifloziny)

C: Komparace: Placebo a jinak standardní terapie

O: Výstupy: Redukce hospitalizace pro srdeční selhání, redukce KV a celkové mortality, redukce KV příhod

Klinická otázka 2:

P: Problém/Populace/Pacient: Pacienti s DM 2. typu

I: Intervence: Analoga receptoru pro GLP-1 (GLP-1 RA)

C: Komparace: Placebo a jinak standardní terapie

O: Výstupy: Redukce KV a celkové mortality, redukce KV příhod

Doporučení

Stanovení kardiovaskulárního rizika u pacientů s diabetem a prediabetem

Doporučení pro užití laboratorních vyšetření, elektrokardiogramu a zobrazovacích metod pro stanovení KV rizika u asymptomatických pacientů s diabetem				
Doporučení	ESC		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
Rutinní stanovení mikroalbuminurie je indikováno k identifikaci pacientů s rizikem rozvoje renální insuficience nebo s vysokým rizikem budoucího KVO.	B	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Klidové EKG je indikováno u pacientů s DM a diagnostikovanou hypertenzí nebo s podezřením na KVO.	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Sonografické měření karotických a/nebo femorálních plátů by mělo být zváženo jako modifikující rizikový faktor u asymptomatických pacientů s DM.	B	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
Koronární kalciové skóre s CT může být zváženo jako modifikující rizikový faktor ve stanovení KV rizika u asymptomatických pacientů s DM ve středním riziku.	B	IIb	⊕⊕⊕⊕	↑?
CT koronarografie nebo funkční zobrazení (radionuklidové vyšetření myokardu, zátěžová magnetická rezonance nebo zátěžová echokardiografie) mohou být zváženy u asymptomatických pacientů s DM pro screening postižení koronárních tepen.	B	IIb	⊕⊕⊕⊕	↑?
ABI může být zváženo jako modifikující rizikový faktor ve stanovení KV rizika.	B	IIb	⊕⊕⊕⊕	↑?
Detekce aterosklerotických plátů karotických a femorálních tepen pomocí CT nebo magnetické rezonance může být zvážena jako modifikující rizikový faktor u pacientů s DM ve středním nebo vysokém KV riziku.	B	IIb	⊕⊕⊕⊕	↑?
Sonografický screening tloušťky karotické intimy-medie pro stanovení KV rizika není doporučen.	A	III	⊕⊕⊕⊕	↓↓
Rutinní stanovení cirkulujících biomarkerů není doporučeno pro stratifikaci KV rizika.	B	III	⊕⊕⊕⊕	↓↓
Riziková skóre vyvinutá pro obecnou populaci nejsou doporučena pro stanovení KV rizika u pacientů s DM.	C	III	⊕⊕⊕⊕	↓↓

Poznámka: ABI – index kotník-paže; CT – výpočetní tomografie; EKG – elektrokardiogram; DM – diabetes mellitus; KV – kardiovaskulární; KVO – kardiovaskulární onemocnění.

Prevence kardiovaskulárních onemocnění u pacientů s diabetem a prediabetem

Doporučení pro úpravu životního stylu u pacientů s diabetem a prediabetem				
Doporučení	ESC		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
U všech jedinců s DM a prediabetem je doporučeno odvykání kouření s pomocí strukturovaného poradenství.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Ovlivnění životního stylu je doporučeno k oddálení nebo prevenci konverze prediabetu, jako je PGT, na DM2T.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Snížení kalorického příjmu je doporučeno pro redukci nadváhy u jedinců s prediabetem a DM.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Mírná až intenzivní fyzická aktivita, zejména kombinace aerobního a posilovacího cvičení, ≥ 150 min týdně je doporučena pro prevenci a kontrolu DM, pokud nejsou přítomny kontraindikace, jako jsou závažné komorbidity nebo limitovaná doba dožití.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Středomořská dieta, bohatá na polynenasycené a mononenasycené tuky, by měla být zvážena pro redukci KV příhod.	B	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?

Suplementace vitaminů nebo mikronutrientů za účelem redukce rizika DM nebo KVO u pacientů s DM není doporučena.	B	III	⊕⊕⊕⊕	↕↕
---	---	-----	------	----

Poznámka: DM – diabetes mellitus; DM2T – diabetes mellitus 2. typu; KV – kardiovaskulární; KVO – kardiovaskulární onemocnění; PGT – porucha glukózové tolerance. Obecně stanovený cíl pro obézní pacienty s DM je snížit přibližně 5 % výchozí hmotnosti. Je doporučeno, aby všichni snižovali čas trávený sedavým způsobem života tím, že přeruší sedavou aktivitu středním až usilovným cvičením trvajícím 10 a více minut (široký ekvivalent 1 000 kroků).

Doporučení pro kontrolu glykemií u pacientů s diabetem				
Doporučení	ESC		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
Je doporučena těsná kontrola glykemií s cílem dosáhnout téměř normálního HbA _{1c} (< 7,0 % nebo < 53 mmol/mol), aby došlo k redukci mikrovaskulárních komplikací u jedinců s DM.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Cílové hodnoty HbA _{1c} by měly být individualizovány s ohledem na trvání DM, komorbidity a věk.	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Je doporučeno předcházet hypoglykemiím.	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Využití self-monitoringu glykemií a/nebo kontinuálního monitorování glykemií by mělo být zváženo k usnadnění optimální kontroly glykemií.	A	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
Cílový HbA _{1c} < 7,0 % (nebo < 53 mmol/mol) by měl být zvážen pro prevenci makrovaskulárních komplikací u jedinců s DM.	C	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?

Poznámka: DM – diabetes mellitus; HbA_{1c} – glykovaný hemoglobin.

Doporučení pro management krevního tlaku u pacientů s diabetem a prediabetem				
Doporučení	ESC		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
Cíle léčby				
Antihypertenzní léčba je doporučena u pacientů s DM, pokud TK v ordinaci je > 140/90 mm Hg.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Je doporučeno, aby léčba pacientů s hypertenzí a DM byla individuální. Cílový TK je STK 130 mm Hg a < 130 mm Hg, pokud je tolerován, ale ne < 120 mm Hg. U starších lidí (starších 65 let) je cílový STK v rozmezí 130–139 mm Hg.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Je doporučeno, aby cílový DTK byl < 80 mm Hg, ale ne < 70 mm Hg.	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑?
STK při léčbě < 130 mm Hg může být zváženo u pacientů s částečně vysokým rizikem cerebrovaskulárních příhod, stejně jako u pacientů s anamnézou cévní mozkové příhody.	C	IIb	⊕⊕⊕⊕	↑?
Léčba a hodnocení				
Změny životního stylu (redukce hmotnosti při nadváze, fyzická aktivita, restrikce příjmu alkoholu, restrikce příjmu sodíku a zvýšený příjem ovoce [tj. 2–3 porce], zeleniny [tj. 2–3 porce] a nízkotučných mléčných produktů) jsou doporučeny u pacientů s DM a prediabetem s hypertenzí.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Blokátor RAAS (ACEI nebo ARB) je doporučen v léčbě hypertenze u pacientů s DM, především v přítomnosti mikroalbuminurie, albuminurie, proteinurie nebo hypertrofie LK.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Je doporučeno, aby léčba byla zahájena kombinací blokátoru RAAS s blokátorem kalciového kanálu nebo thiazidového diuretika.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
U pacientů se zvýšenou glykemií nalačno nebo PGT by blokátory RAAS měly být preferovány před beta-blokátory nebo diuretiky k redukci rizika nástupu DM.	A	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Měl by být zvážen vliv GLP1-RA a inhibitorů SGLT2 na TK.	C	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
Domácí monitorování TK by mělo být zváženo u pacientů s DM	C	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?

užívajících antihypertenzní léčbu k ověření optimální kontroly jejich TK.				
24 h ABPM by mělo být zváženo ke stanovení abnormálních 24 h vzorců TK a k úpravě antihypertenzní terapie.	C	Ila	⊕⊕⊕⊕	↑?

Poznámka: ABPM – ambulantní monitorování TK; ACEI – inhibitor angiotenzin konvertujícího enzymu; ARB – blokátor receptoru AT₁ pro angiotenzin II; DM – diabetes mellitus; DTK – diastolický krevní tlak; GLP1-RA (glucagon-like peptide-1 receptor agonist) – agonisté receptoru pro glukagonu podobný peptid 1; LK – levá komora; PGT – porucha glukózové tolerance; RAAS – systém renin-angiotenzin-aldosteron; SGLT2 (sodium-glucose co-transporter 2) – sodíkglukózový kontransportér 2; STK – systolický krevní tlak; TK – krevní tlak.

Lipidy

Doporučení pro léčbu dyslipidemií hypolipidemiky				
Doporučení	ESC		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
Cíle				
U pacientů s DM2T v mírném KV riziku ^c je doporučen cílový LDL-C < 2,6 mmol/l (< 100 mg/dl).	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
U pacientů s DM2T ve vysokém KV riziku ^c jsou doporučeny cílový LDL-C < 1,8 mmol/l (< 70 mg/dl) a snížení LDL-C o nejméně 50 %.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
U pacientů s DM2T ve velmi vysokém KV riziku ^c jsou doporučeny cílový LDL-C < 1,4 mmol/l (< 55 mg/dl) a snížení LDL-C o nejméně 50 %.	B	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
U pacientů s T2DM se doporučuje sekundárním cíl non-HDL-C < 2,2 mmol/l (< 85 mg/dl) u pacientů s velmi vysokým KV rizikem a < 2,6 mmol/l (< 100 mg/dl) u pacientů s vysokým KV rizikem.	B	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Léčba				
Statiny jsou doporučeny jako hypolipidemická terapie první volby u pacientů s DM a vysokým LDL-C, léčba je indikována na základě KV rizikového profilu pacienta a dle doporučených cílových koncentrací LDL-C (nebo non-HDL-C).	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Pokud není dosaženo cílového LDL-C, je doporučena kombinační terapie s ezetimibem.	B	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
U pacientů s velmi vysokým KV rizikem s perzistujícím velmi vysokým LDL-C navzdory léčbě maximální tolerovanou dávkou statinu v kombinaci s ezetimibem nebo u pacientů s intolerancí statinu je doporučen inhibitor PCSK9.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Úprava životního stylu (se zaměřením na redukci hmotnosti, sníženou konzumaci rychle vstřebatelných cukrů a alkoholu) a fibráty by měly být zváženy u pacientů s velmi nízkým HDL-C a vysokou koncentrací triglyceridů.	B	Ila	⊕⊕⊕⊕	↑?
Intenzifikovaná statinová léčba by měla být zvážena před zahájením kombinační terapie.	C	Ila	⊕⊕⊕⊕	↑?
Statiny by měly být zváženy ^c u pacientů s DM1T ve vysokém KV riziku bez ohledu na vstupní LDL-C.	A	Ila	⊕⊕⊕⊕	↑?
Statiny mohou být zváženy u asymptomatických pacientů s DM1T po 30. roce věku.	C	Ilb	⊕⊕⊕⊕	↑?
Statiny nejsou doporučeny u žen s možností otěhotnění.	A	III	⊕⊕⊕⊕	↓↓

Poznámka: DM – diabetes mellitus; DM1T – diabetes mellitus 1. typu; DM2T – diabetes mellitus 2. typu; EAS – European Atherosclerosis Society; ESC – European Society of Cardiology; HDL-C – cholesterol v lipoproteinech o vysoké hustotě; KV – kardiovaskulární; LDL-C – cholesterol v lipoproteinech o nízké hustotě; PCSK9 – proprotein konvertáza subtilisin/kexin typu 9. ^a Třída doporučení. ^b Úroveň důkazů. ^c Viz tabulku 5. ^d Viz 2019 ESC/EAS Guidelines for the management of dyslipidaemias for non-HDL-C and apolipoprotein B targets.

Doporučení pro užití protidiestičkové léčby v primární prevenci u pacientů s diabetem
--

Doporučení	ESC		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
U pacientů s DM s vysokým či velmi vysokým rizikem lze při primární prevenci zvážit použití kyseliny acetylsalicylové (75–100 mg/den) bez jasných kontraindikací.	A	IIb	⊕⊕⊕⊕	↑?
U pacientů s DM se středním KV rizikem se kyselina acetylsalicylová pro primární prevenci nedoporučuje.	B	III	⊕⊕⊕⊖	↓↓
Gastroprotektce				
Pokud se používá nízká dávka kyseliny acetylsalicylové, je třeba zvážit podávání inhibitorů protonové pumpy, aby se zabránilo gastrointestinálnímu krvácení.	A	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?

Poznámka: DM – diabetes mellitus; KV – kardiovaskulární.

Gastrointestinální krvácení, peptické vředy v průběhu předchozích šesti měsíců, aktivní onemocnění jater nebo anamnéza alergie na kyselinu acetylsalicylovou.

Léčba ischemické choroby srdeční

Doporučení pro léčbu snižující glykemii u pacientů s diabetem				
Doporučení	ESC		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
Inhibitory SGLT2				
Empagliflozin, canagliflozin nebo dapagliflozin se doporučují u pacientů s DM2T a KVO nebo s velmi vysokým/ vysokým KV rizikem ^c ke snížení výskytu KV příhod.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Empagliflozin se doporučuje pacientům s DM2T a KVO ke snížení rizika úmrtí.	B	I	⊕⊕⊕⊖	↑↑
GLP-1 RA				
Liraglutid, semaglutid nebo dulaglutid se doporučují u pacientů s DM2T a KVO nebo s velmi vysokým/vysokým KV rizikem ^c ke snížení výskytu KV příhod.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Liraglutid se doporučuje u pacientů s DM2T a KVO nebo s velmi vysokým/ vysokým KV rizikem ^c ke snížení rizika úmrtí.	B	I	⊕⊕⊕⊖	↑↑
Biguanidy				
Metformin by měl být zvažován u pacientů s nadváhou s DM2T bez KVO a se středním KV rizikem.	C	IIa	⊕⊖⊖⊖	↑?
Inzulin				
U pacientů s AKS se signifikantní hyperglykemií (> 10 mmol/l nebo > 180 mg/dl) by měla být zvážena kontrola glykemie na základě inzulinu, přičemž cíl by měl být upraven podle komorbidit.	C	IIa	⊕⊖⊖⊖	↑?
Thiazolidindiony				
Thiazolidindiony nejsou doporučeny u pacientů se srdečním selháním.	A	III	⊕⊕⊕⊕	↓↓
Inhibitory DPP-4				
Saxagliptin není doporučen u pacientů s DM2T a ve vysokém riziku srdečního selhání.	B	III	⊕⊕⊕⊖	↓↓

AKS – akutní koronární syndrom; DM2T – diabetes mellitus 2. typu; DPP-4 – dipeptidylpeptidáza-4; GLP1-RA (glucagon-like peptide-1 receptor agonist) – agonisté receptoru pro glukagonu podobný peptid 1; KV – kardiovaskulární; KVO – kardiovaskulární onemocnění. ^a Třída doporučení. ^b Úroveň důkazů. ^c Viz tabulku 5.

Doporučení pro léčbu pacientů s diabetem a akutním nebo chronickým koronárním syndromem				
Doporučení	ESC		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
ACEI nebo ARB jsou indikovány u pacientů s DM a ICHS k redukcí rizika KV příhod.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Terapie statiny je doporučena u pacientů s DM a ICHS k redukcí rizika KV příhod.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Kyselina acetylsalicylová v dávce 75–160 mg/den je doporučena jako sekundární prevence u pacientů s DM.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Léčba blokátory receptoru P2Y12 ticagrelorom nebo prasugrelem je doporučena u pacientů s DM a AKS po dobu jednoho roku společně s kyselinou acetylsalicylovou a u těch, kteří podstoupili PCI nebo CABG.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Konkomitanti užití inhibitorů protonové pumpy je doporučeno u pacientů užívajících DAPT nebo monoterapii perorálními antikoagulancii, kteří jsou ve vysokém riziku krvácení do GIT.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Clopidogrel je doporučen jako alternativa protidestičkové léčby v případě intolerance kyseliny acetylsalicylové.	B	I	⊕⊕⊕⊖	↑↑
Prodloužení DAPT nad 12 měsíců ^c by mělo být zváženo až do doby tří let u pacientů s DM, kteří tolerují DAPT bez významného krvácení.	A	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
Přidání druhého antitrombotického léčiva navíc ke kyselině acetylsalicylové dlouhodobě by mělo být zváženo u pacientů bez vysokého rizika krvácení. ^d	A	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
Beta-blokátory mohou být zváženy u pacientů s DM a ICHS.	B	IIb	⊕⊕⊕⊖	↑?

ACEI – inhibitory angiotenzin konvertujícího enzymu; AKS – akutní koronární syndrom; CABG – aortokoronární syndrom; DAPT – duální protidestičková léčba; DM – diabetes mellitus; GI – gastrointestinální; GIT – gastrointestinální trakt; ICHS – ischemická choroba srdeční; KV – kardiovaskulární; PCI – perkutánní koronární intervence.

^a Třída doporučení. ^b Úroveň důkazů. ^c Plná dávka clopidogrelu nebo snížená dávka ticagreloru (60 mg 2× denně). ^d Vysoké riziko krvácení je definováno jako anamnéza intracerebrální hemoragie nebo ischemické cévní mozkové příhody, anamnéza jiné intrakraniální patologie, recentního krvácení do gastrointestinálního traktu nebo anémie v důsledku ztrát do gastrointestinálního traktu nebo jiné patologie gastrointestinálního traktu spojené s vyšším rizikem krvácení, selhání jater, hemoragické diatézy nebo koagulopatie, velmi vysokého věku nebo fragility nebo renálního selhání vyžadujícího dialýzu nebo eGFR < 15 ml/min/1,73 m².

Doporučení pro koronární revaskularizaci u pacientů s diabetem				
Doporučení	ESC		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
Je doporučeno, aby stejné revaskularizační techniky (tj. užití DES a radiální přístup pro PCI, užití levé arteria mammaria interna jako štěpu pro CABG) byly zavedeny u pacientů s DM a bez DM.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Je doporučeno, aby byly kontrolovány renální funkce u pacientů před angiografií, kteří užívají metformin. Podávání metforminu musí být přerušeno, pokud jsou renální funkce zhoršeny.	C	I	⊕⊕⊕⊖	↑↑
Optimální farmakoterapie by měla být zvážena jako preferovaná léčba u pacientů s chronickým koronárním syndromem a DM, pokud nejsou přítomny nekontrolované symptomy ischemie, rozsáhlé ischemické okrsky nebo signifikantní léze levé věnčité tepny nebo proximální RIA.	B	IIa	⊕⊕⊕⊖	↑?

CABG – aortokoronární bypass; DM – diabetes mellitus; DES – lékové stenty; PCI – perkutánní koronární intervence; RIA – ramus interventricularis anterior.

Doporučení pro typ revaskularizace u pacientů s diabetem a stabilní ischemickou chorobou srdeční, vhodnou koronární anatomií pro obě procedury a nízkou predikovanou mortalitou pro chirurgické řešení

Doporučení dle rozsahu ischemické choroby srdeční (viz obr. 3)	CABG		GRADE		PCI		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
Nemoc jedné tepny								
Bez stenózy proximální RIA	C	IIb	⊕⊕⊕⊕	↑?	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Se stenózou proximální RIA	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Nemoc dvou tepen								
Bez stenózy proximální RIA	C	IIb	⊕⊕⊕⊕	↑?	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Se stenózou proximální RIA	B	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Nemoc tří tepen								
Lehčí stupeň postižení (skóre SYNTAX 0–22)	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑	A	IIb	⊕⊕⊕⊕	↑?
Střední až těžký stupeň postižení (skóre SYNTAX > 22)	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑	A	III	⊕⊕⊕⊕	↓↓
Levá věnčitá tepna								
Lehčí stupeň postižení (skóre SYNTAX 0–22)	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Střední stupeň postižení (skóre SYNTAX 23–32)	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑	A	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
Těžký stupeň postižení (skóre SYNTAX ≥ 33)	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑	B	III	⊕⊕⊕⊕	↓↓

CABG – aortokoronární bypass; PCI – perkutánní koronární intervence; RIA – ramus interventricularis anterior.

Srdeční selhání a diabetes

Doporučení	ESC		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
ACEI a beta-blokátory jsou indikovány u symptomatických pacientů s HFrEF a DM, aby se snížilo riziko hospitalizace pro srdeční selhání a úmrtí.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
MRA jsou indikovány u pacientů s HFrEF a DM, kteří zůstávají symptomatictí navzdory léčbě ACEI a beta-blokátory, ke snížení rizika hospitalizace pro srdeční selhání a úmrtí.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
U pacientů s DM je doporučena přístrojová terapie pomocí ICD, CRT nebo CRT-D, stejně jako v běžné populaci se srdečním selháním.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
ARB jsou indikovány u symptomatických pacientů s HFrEF a DM, kteří netolerují ACEI, aby se snížilo riziko hospitalizace pro srdeční selhání a úmrtí.	B	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Sacubitril/valsartan je indikován místo ACEI ke snížení rizika hospitalizace pro srdeční selhání a úmrtí u pacientů s HFrEF a DM, kteří zůstávají symptomatictí navzdory léčbě ACEI, beta-blokátory a MRA.	B	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Diuretika se doporučují u pacientů s HFpEF, HFmrEF nebo HFrEF se známkami a/nebo příznaky přetížení tekutinami, aby se příznaky zlepšily.	B	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑

Srdeční revaskularizace CABG prokázala podobné přínosy pro snížení dlouhodobého rizika úmrtí u pacientů s HFrEF s DM a bez DM a je doporučována pro pacienty s nemocí dvou nebo tří tepen, včetně významné stenózy RIA.	B	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Ivabradin by měl být zvážen u pacientů s HFrEF a DM v sinusovém rytmu s klidovým srdečním rytmem ≥ 70 tepů za minutu, kteří zůstávají symptomatictí navzdory léčbě beta-blokátory (maximální tolerovaná dávka), ACEI/ARB a MRA.	B	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
Aliskiren (přímý inhibitor reninu) se nedoporučuje u pacientů s HFrEF a DM z důvodu vyššího rizika hypotenze, zhoršení renálních funkcí, hyperkalemie a cévní mozkové příhody.	B	III	⊕⊕⊕⊕	↓↓

ACEI – inhibitory angiotenzin konvertujícího enzymu; ARB – blokátory receptoru AT₁ pro angiotenzin II; CABG – aortokoronární bypass; CRT – srdeční resynchronizační terapie; CRT-D – srdeční resynchronizační terapie s defibrilátorem; DM – diabetes mellitus; HFmrEF – srdeční selhání s ejekční frakcí ve středním pásmu; HFpEF – srdeční selhání se zachovanou ejekční frakcí; HFrEF – srdeční selhání se sníženou ejekční frakcí; ICD – implantabilní kardioverter-defibrilátor; ICHS – ischemická choroba srdeční; MRA – antagonisté mineralokortikoidního receptoru; RIA ramus interventricularis anterior.

Doporučení pro léčbu pacientů s diabetem pro redukcí rizika srdečního selhání				
Doporučení	ESC		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
Inhibitory SGLT2 (empagliflozin, canagliflozin a dapagliflozin) se doporučují ke snížení rizika hospitalizace u pacientů s DM. ¹	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Metformin by měl být zvážován pro léčbu DM u pacientů se srdečním selháním, pokud je eGFR stabilní a > 30 ml/min/1,73 m ² .	C	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
GLP1-RA (lixisenatid, liraglutid, semaglutid, exenatid a dulaglutid) mají neutrální účinek na riziko hospitalizace pro srdeční selhání a mohou být považovány za léčbu DM u pacientů se srdečním selháním.	A	IIb	⊕⊕⊕⊕	↑?
Inhibitory DPP-4 sitagliptin a linagliptin mají neutrální účinek na riziko hospitalizace pro srdeční selhání a mohou být považovány za léčbu DM u pacientů se srdečním selháním.	B	IIb	⊕⊕⊕⊕	↑?
U pacientů s pokročilým systolickým HFrEF může být inzulin zvážován.	C	IIb	⊕⊕⊕⊕	↑?
Thiazolidindiony (pioglitazon a rosiglitazon) jsou spojeny se zvýšeným rizikem výskytu srdečního selhání u pacientů s DM a nedoporučují se k léčbě DM u pacientů s rizikem srdečního selhání (nebo s předchozím srdečním selháním).	A	III	⊕⊕⊕⊕	↓↓
Inhibitor DPP-4 saxagliptin je spojen se zvýšeným rizikem hospitalizace pro srdeční selhání a nedoporučuje se k léčbě DM u pacientů s rizikem srdečního selhání (nebo s předchozím srdečním selháním).	B	III	⊕⊕⊕⊕	↓↓

DM – diabetes mellitus; DM2T – diabetes mellitus 2. typu; DPP-4 – dipeptidylpeptidáza-4; eGFR – odhadovaná glomerulární filtrace; GLP1-RA (glucagon-like peptide-1 receptor agonist) – agonisté receptoru pro glukagonu podobný peptid 1; HFrEF – srdeční selhání se sníženou ejekční frakcí; SGLT2 (sodium-glucose co-transporter 2) – sodíkglukózový kontrtransportér 2.

¹ Podle aktualizovaných doporučení Evropské kardiologické společnosti i Heart Failure Association z roku 2022: Dapagliflozin a empagliflozin jsou doporučeny pro terapii pacientů se srdečním selháním se sníženou ejekční frakcí ke snížení hospitalizací i mortality ve třídě doporučení IA (poznámka tvůrců KDP).

Arytmie: fibrilace síní, komorové arytmie a náhlá srdeční smrt

Doporučení pro léčbu arytmií u pacientů s diabetem				
Doporučení	ESC		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
U pacientů s DM starších 65 let s FS a skóre CHA ₂ DS ₂ -VASc ≥ 2 , pokud není kontraindikována, se doporučuje perorální antikoagulace s NOAC, která je preferované než VKA.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Léčba ICD se doporučuje u pacientů s DM se symptomatickým srdečním selháním (New York Heart Association třídy II nebo III) a EF LK $\leq 35\%$ po třech měsících optimální lékařské terapie, u nichž se očekává, že přežijí alespoň jeden rok s dobrým funkčním stavem. Léčba ICD se doporučuje u pacientů s DM se zdokumentovanou komorovou fibrilací nebo hemodynamicky nestabilní KT v nepřítomnosti reverzibilních příčin nebo do 48 hodin od IM.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Beta-blokátory jsou doporučovány pro pacienty s DM a srdečním selháním a po akutním IM s EF LK $< 40\%$, aby se zabránilo náhlé srdeční smrti.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
U pacientů ve věku > 65 let s DM by měl být zvážen screening pro fibrilaci síní pomocí palpce pulsu a mělo by být potvrzeno EKG, pokud existuje podezření na FS, protože FS u pacientů s DM zvyšuje morbiditu a úmrtnost.	C	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
Perorální antikoagulace by měla být zvažována individuálně u pacientů mladších 65 let s DM a FS bez jakýchkoli jiných tromboembolických rizikových faktorů (skóre CHA ₂ DS ₂ -VASc < 2).	C	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
Při předepisování antitrombotické terapie u pacientů s FS a DM by mělo být zváženo posouzení rizika krvácení (tj. skóre HAS-BLED).	C	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
U pacientů s DM a předchozím IM nebo srdečním selháním by mělo být zváženo vyšetření rizikových faktorů náhlé srdeční smrti, zejména měření EF LK.	C	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
U pacientů s DM a častými komorovými extrasystolami by mělo být zváženo vyloučení strukturálního onemocnění srdce.	C	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
U pacientů s DM starších 65 let s FS a skóre CHA ₂ DS ₂ -VASc ≥ 2 , pokud není kontraindikována, se doporučuje perorální antikoagulace s NOAC, která je preferované než VKA.	C	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?

FS – fibrilace síní; CHA₂DS₂-VASc – Congestive heart failure, Hypertension, Age ≥ 75 years (Doubled), Diabetes mellitus, Stroke or transient ischaemic attack (Doubled), Vascular disease, Age 65–74 years, Sex category; DM – diabetes mellitus; EF LK – ejekční frakce levé komory; EKG – elektrokardiogram; HAS-BLED – Hypertension, Abnormal renal/liver function, Stroke, Bleeding history or predisposition, Labile international normalized ratio, Elderly (> 65 years), Drugs/alcohol concomitantly; ICD – implantabilní kardioverter-defibrilátor; IM – infarkt myokardu; KT – komorová tachykardie; NOAC – perorální antikoagulancia mimo antagonisty vitamínu K; VKA – antagonisté vitamínu K.

Onemocnění aorty a periferních tepen

Doporučení pro diagnostiku a léčbu onemocnění periferních tepen u pacientů s diabetem				
Doporučení	ESC		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
Onemocnění karotických tepen				
U pacientů s DM a onemocněním karotických tepen je doporučeno používat stejné diagnostické a terapeutické možnosti (konzervativní, chirurgické nebo endovaskulární) jako u pacientů bez DM.	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Diagnostika ICHDK				
Screening ICHDK je indikován jednou ročně s klinickým vyšetřením a/nebo měřením ABL.	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑

Edukace pacientů ohledně péče o nohy je doporučena u pacientů s DM a zejména u těch s ICHDK, i pokud jsou asymptomatictí. Včasné rozpoznání ztráty tkání a/nebo infekce a odeslání multidisciplinárnímu týmu ^c jsou nezbytné pro záchranu končetiny.	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
ABI < 0,90 je diagnostický pro ICHDK bez ohledu na symptomy. V případě symptomů je indikováno další došetření včetně duplexní sonografie.	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
V případě zvýšeného ABI (> 1,40) jsou indikovány i jiné neinvazivní testy včetně TBI nebo duplexní sonografie.	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Duplexní sonografie je indikována jako zobrazovací metoda první volby ke stanovení anatomie a hemodynamické významnosti změn tepen dolních končetin.	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
CT angiografie nebo angiografie pomocí magnetické rezonance je indikována v případě ICHDK, pokud je zvažována revaskularizace.	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
V případě symptomů připomínajících intermitentní klaudikace s normálním ABI by měl být zvážen test na běhátku a měření ABI po zátěži.	C	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
U pacientů s DM s kritickou končetinovou ischemií u podkolenních lézí by před revaskularizací měla být zvážena angiografie včetně run-off.	C	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
Management ICHDK				
U pacientů s DM a symptomatickou ICHDK je doporučena protidiabetická léčba.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Pokud jsou pacient s DM a ICHDK ve velmi vysokém KV riziku, ^d je doporučen cílový LDL-C < 1,4 mmol/l (< 55 mg/dl) nebo snížení LDL-C o nejméně 50 %.	B	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
U pacientů s DM s kritickou končetinovou ischemií je doporučeno stanovení rizika amputace, pro tento účel je vhodné skóre Wifl. ^e	B	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
V případě kritické končetinové ischemie je indikována revaskularizace, pokud je možno končetinu zachránit.	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
U pacientů s DM a kritickou končetinovou ischemií by měla být zvážena optimální kontrola glykemií ke zlepšení výsledků.	C	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?
U pacientů s DM a chronickou symptomatickou ICHDK bez vysokého rizika krvácení by měla být zvážena kombinace rivaroxabanu v nízké dávce (2,5 mg dvakrát denně) a kyseliny acetylsalicylové (100 mg jednou denně). ^f	B	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?

ABI – index kotník-paže; CT – výpočetní tomografie; DM – diabetes mellitus; eGFR – odhadovaná glomerulární filtrace; ICHDK – ischemická choroba dolních končetin; KV – kardiovaskulární; LDL-C – cholesterol v lipoproteinech o nízké hustotě; TBI – index palec-paže; Wifl – Wound, Ischaemia, and foot Infection (Rána, ischemie a infekce končetiny). c Včetně diabetologa a cévního specialisty. d Viz tabulku 5. e Viz tabulku 8. f Vysoké riziko krvácení je definováno jako anamnéza intracerebrální hemoragie nebo ischemické cévní mozkové příhody, anamnéza jiné intrakraniální patologie, recentního krvácení do gastrointestinálního traktu nebo anémie v důsledku ztrát do gastrointestinálního traktu nebo jiné patologie gastrointestinálního traktu spojené s vyšším rizikem krvácení, selhání jater, hemoragické diatézy nebo koagulopatie, velmi vysokého věku nebo fragility nebo renálního selhání vyžadujícího dialýzu nebo eGFR < 15 ml/min/1,73 m².

Chronické onemocnění ledvin u diabetu

Doporučení pro prevenci a léčbu chronických onemocnění ledvin u pacientů s diabetem				
Doporučení	ESC		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
Je doporučeno, aby pacienti s DM byli každoročně screenováni na onemocnění ledvin stanovením eGFR a poměru albumin/kreatinin z moči.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Těsná kontrola glykemií, cílový HbA1c (< 7,0 % nebo < 53 mmol/mol) jsou doporučeny k redukci mikrovaskulárních komplikací u pacientů s DM.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑

Je doporučeno, aby pacienti s hypertenzí a DM byli léčeni individuálně, cílový STK 130 mm Hg a < 130 mm Hg, pokud je tolerován, ale ne < 120 mm Hg. U starších lidí (věk > 65 let) je cílový STK v rozmezí 130–139 mm Hg.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Blokátory RAAS (ACEI nebo ARB) jsou doporučeny pro léčbu hypertenze u pacientů s DM, zejména v přítomnosti proteinurie, mikroalbuminurie nebo hypertrofie LK.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Léčba inhibitory SGLT2 (empagliflozin, canagliflozin nebo dapagliflozin) je asociována s nižším rizikem výskytu renálních cílových ukazatelů a je doporučena, pokud eGFR je 30 až < 90 ml/min/1,73 m ²).	B	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Léčba GLP1-RA liraglutidem a semaglutidem je spojena s nižším rizikem renálních cílových ukazatelů a měla by být zvažována pro terapii DM, pokud je eGFR > 30 ml/min/1,73 m ² .	B	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?

Doporučení pro péči zaměřenou na pacienta s diabetem				
Doporučení	ESC		GRADE	
	Úroveň	Třída	Úroveň	Síla
Skupinové strukturované vzdělávací programy se doporučují u pacientů s DM, aby se zlepšily znalosti o DM, kontrola glykemie, zvládnutí nemocí a posílilo postavení pacientů.	A	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
Péče zaměřená na pacienta se doporučuje pro usnadnění sdílené kontroly a rozhodování v kontextu priorit a cílů pacienta.	C	I	⊕⊕⊕⊕	↑↑
U pacientů s DM by mělo být zváženo poskytnutí individuálních strategií posílení postavení, aby se zvýšila soběstačnost, péče o sebe a motivace.	B	IIa	⊕⊕⊕⊕	↑?

DM – diabetes mellitus.

Kompletní klinický doporučený postup pro Diabetes a CVS onemocnění je dostupný [zde](#).